

ПРИНЦИПИ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Михайлова К.О.

Науковий керівник: к.держ.упр., доц. Лола В.В.

Принципи відкритості та прозорості в діяльності органів публічної влади з року в рік набувають більшого значення. Ці аспекти є надзвичайно важливими для розвитку та становлення дійсного демократичного суспільства, адже вони забезпечують довіру до владних органів, створюють для останніх позитивний імідж, а також залучають громадян до процесу прийняття рішень, тим самим допомагаючи якнайкраще задовольнити їхні потреби. У демократичних державах кожен громадянин має право отримувати повну, достовірну та всебічну інформацію про функціонування обраної влади.

Актуальність даного питання полягає в тому, що зараз надзвичайної популярності набуває демократія участі, яка конче вимагає прозорості та відкритості діяльності органів публічної влади. Світове суспільство прагне зробити політику якомога більш справедливою, заснованою на засадах об'єктивного блага, а не суб'єктивної вигоди однієї людини чи групи осіб, закритою для корупції, хабарництва, панібратства, а також такою, що враховує інтереси громадян і діє задля їхнього блага. Наразі дуже важко акумулювати всі запити багатомільйонного населення, тому влада була вимушена знайти ті канали зв'язку з громадськістю, які забезпечували б: прямий доступ до рішень, постанов, звітів й інших документів органів публічної влади; потрапляння громадських ініціатив і вимог прямо до цих органів.

За Енциклопедичним словником з державного управління, термін «відкритість влади» тісно пов'язаний із її прозорістю та полягає в перебуванні влади під контролем громадськості, що вимагає забезпечити доступну повноцінну інформацію для населення та канали зворотного зв'язку для оперативного реагування на нові ідеї та вимоги [1, с. 91]. Український дослідник Б. Шевчук визначає принцип відкритості органів публічної влади як інструмент забезпечення публічної влади, що зменшує вірогідність зловживань владою, сприяє захисту інтересів суспільства та відкритості публічного управління до зовнішніх перевірок стосовно будь-якого аспекту [2, с. 4].

Відкритість і прозорість влади визначаються: якісною нормативно-правовою базою; введенням дієвих механізмів для забезпечення доступу громадян до інформації, яка стосується діяльності влади; належним рівнем політичної культури в суспільстві та державі в цілому. Важливим аспектом є роз'яснення політичних рішень, їхнє аргументування у ЗМІ та тлумачення певних положень. Відкритість влади забезпечує зворотній зв'язок від споживачів результатів політичних рішень і дій, що необхідні для ефективного управління, і сприяє підвищенню рівня довіри до представників влади. Проте також завжди варто пам'ятати, що й у відкритості влади існує межа у вигляді потреби в захисті, конфіденційності певної інформації [3, с. 127]. Прозорість у

контексті діяльності органів публічної влади здебільшого розуміють як наявність у громадян права доступу до офіційних документів [3, с. 128]. Принцип відкритості має забезпечувати участь населення в діяльності органів публічної влади, активний суспільний контроль, значний рівень поінформованості громадськості про діяльність цих органів і їхні рішення та про власні права та свободи, можливість прямого впливу громадян на прийняття рішень шляхом постановки вимог перед органами влади [4, с. 129].

Відкритість влади є процесом двостороннім, що потребує суспільного запиту щодо надання об'єктивної та вичерпної інформації про діяльність органів влади та визначається реальною діяльністю владних органів із метою якнайкращого інформування населення про власну роботу. Для забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади публікуються звіти про проведену діяльність, забезпечується відкритість для ЗМІ та громадських груп засідань різних органів, їхніх структур, комітетів, департаментів і підрозділів, вимагається заповнення декларацій щодо доходів тощо [5, с. 41].

Також важливим аспектом для забезпечення функціонування принципів прозорості та відкритості органів публічної влади є відповідна чинна та якісна нормативно-правова база. Наприклад, Меморандум Президента Сполучених Штатів Америки «Прозорість і відкритий уряд», призначений для голів виконавчих департаментів і агентств, зазначає, що: уряд повинен бути прозорим; прозорість підвищує відповідальність і надає громадянам необхідну інформацію про діяльність органів; потрібно забезпечувати швидкий і зручний доступ громадян до потрібних їм даних; потрібно вимагати зворотного зв'язку від суспільства [6]. Щодо міжнародно-правових актів, то, відповідно до Орхуської конвенції, що стосується вільного доступу до інформації та була ратифікована Верховною Радою України, громадськість має своєчасно одержувати інформацію через публічні повідомлення чи іншими способами [7]. Нормативно-правова основа є дуже важливою, бо певні проблеми, що стосуються відкритості влади, можна вирішити, лише закріпивши механізми їхнього регулювання на законодавчому рівні [3, с. 127].

Із 24 лютого 2022 року настав дуже складний час як для органів влади в Україні, так і для всього населення держави в цілому. Проте незважаючи на введений у всіх регіонах країни воєнний стан, органи публічної влади продовжують дотримуватися принципів прозорості та відкритості своєї діяльності. Для забезпечення повноцінної реалізації даних принципів використовуються вже існуючі відпрацьовані інструменти, які також за потреби вдосконалюються відповідно до перебігу подій і вимог кожної конкретної ситуації. Ті демократичні цінності, в ім'я яких і заради утвердження яких органи публічної влади та громадянське суспільство України домагалися дотримання принципів прозорості та відкритості діяльності владних органів, зараз не втратили свою актуальність. В умовах воєнного стану діяльність української влади залишається відкритою та доступною для міжнародного загалу в цілому та кожної держави зокрема. Органи місцевого самоврядування оперативно реагують на зміни ситуацій у населених пунктах і регіонах,

своєчасно інформуючи населення у своїх відео зверненнях, ефірах, брифінгах, на сторінках у соціальних мережах, на онлайн-платформах тощо.

Отже, в результаті можна зазначити, що дотримання засад відкритості та прозорості органів публічної влади є необхідною для повноцінного розвитку й існування демократичного суспільства й утвердження демократії участі. Принципи прозорості та відкритості органів влади полягають у забезпеченні для громадян вільного доступу до інформації щодо діяльності відповідних органів, наявності каналів і механізмів зворотного зв'язку. Для характеристики рівня, на якому перебувають дані принципи, використовуються критерії наявності нормативно-правового підґрунтя, рівня політичної культури суспільства й існування механізмів надання вільного доступу до інформації для населення. Усе це в сукупності сприяє безперешкодному контактуванню громадян і їхніх об'єднань із посадовцями та службовцями органів і використанню публічної інформації для підвищення рівня ефективності участі в прийнятті нових нормативно-правових актів, формуванні подальшого курсу розвитку суспільства тощо.

Перелік посилань

1. Енциклопедичний словник з державного управління / Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко, Ю.В. Ковбасюк. – К.: НАДУ. – 2010. – 820 с.
2. Шевчук Б.М. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні [Електронний ресурс] / Демократичне врядування. – 2012. – Вип. 9. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_8
3. Горбата, Л. П. Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади. / Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 3. – С. 125-130.
4. Тимошенко Н.В. Співвідношення принципів відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування: "сіамські близнюки" чи узгоджена пара? [Електронний ресурс] / Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 44 (1). – С. 125-131. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29__17
5. Тихомирова Є.Б. Транспарентність і відкритість діяльності влади та шляхи їх забезпечення: наукові записки. / Політологія. – К.: Видавничий дім «КМ Academia». – 2002. – С. 39-43.
6. Memorandum for the Heads of Executive Departments and Agencies of January 21, 2009 «Transparency and Open Government» / Federal Register. – 2009. – Vol. 74. – № 15. – January 26, 2009. – P. 4685–4686.
7. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля : ратифікована Законом України від 6 липня 1999 року № 832-XIV // Офіційний вісник України. – 2010. – № 3. – Ст. 1191.